

**Міністерство освіти і науки України
Державний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут
Кафедра менеджменту та адміністрування**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«Формування та реалізація стратегії забезпечення протипожежної безпеки на
місцевому рівні»**

**(за матеріалами Головного управління Державної служби України з надзвичайних
ситуацій у Вінницькій області, м. Вінниця)**

Здобувача вищої освіти
II курсу, групи ПУА-21з(м),
спеціальності 281 «Публічне управління
та адміністрування»
освітньої програми «Публічне управління
та адміністрування»
заочної форми навчання

Діани
Збрицької

Науковий керівник
канд. екон. наук, доцент

Наталя
Махначова

Гарант освітньої програми
канд. наук держ. упр., доцент

Ірина
Ніколіна

Вінниця 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ	6
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ В ГУ ДСНС УКРАЇНИ У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ	16
2.1. Основні повноваження та завдання ГУ ДСНС України у Вінницькій області	16
2.2. Аналіз забезпечення протипожежної безпеки у Вінницькій області в умовах сучасних викликів	22
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ	34
3.1. Основні напрямки удосконалення протипожежної безпеки на місцевому рівні	34
3.2. Впровадження автоматичних систем пожежогасіння в приміщеннях установ та організацій у Вінницькій області	39
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	50
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Забезпечення пожежної охорони є важливою складовою національної безпеки країни в цілому. Тож захист населення від пожеж, підвищення рівня протипожежного захисту та розроблення заходів пожежної безпеки – це один з пріоритетних напрямків державної політики. Разом з тим, сучасний стан даної сфери має проблеми та недоліки. Тема вдосконалення системи пожежної охорони є актуальною в наукових колах. Зокрема, за статистикою за 2022 рік в Україні виникла 71 161 пожежа. На пожежах загинуло 1 162 людини. Травмовано 1 287 людей. З них, якщо говорити про дітей та підлітків до 18 років, 89 дітей [44]. Серед головних причин – необережне поводження з вогнем, зокрема, і перевантаження електромереж, внаслідок чого пожежі виникають від короткого замикання, несвоєчасне надання допомоги пожежними підрозділами і недотримання вимог пожежної безпеки на об'єктах.

Гіпотеза дослідження – базується на припущенні, що аналіз та удосконалення реалізації стратегії забезпечення протипожежної безпеки на місцевому рівні знизить рівень виникнення пожеж та усуне їх причини.

Метою кваліфікаційної роботи є визначення основних теоретичних та практичних засад формування стратегії протипожежної безпеки на місцевому рівні, механізм реалізації стратегії, що дозволить покращити ситуацію з пожежною безпекою на об'єктах.

На основі поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- надати загальну характеристику протипожежній безпеці в Україні;
- описати основні повноваження та завдання Головного управління ДСНС України у Вінницькій області;
- проаналізувати забезпечення протипожежної безпеки у Вінницькій області в умовах сучасних викликів;
- визначити основні напрямки удосконалення протипожежної безпеки на місцевому рівні;

- описати стратегію впровадження автоматичних систем пожежогасіння в приміщеннях установ та організацій у Вінницькій області.

Інформаційну базу дослідження складає ряд наукових праць фахівців: Ю. М. Горбаченко [19], В. А. Доманського [20], М. В. Удода [49], М. В. Андрієнко [7], О. В. Сидорчук [42], А. В. Саміло [41], А. В. Антонова та інші. А також Кодексу цивільного захисту України [1] та наказ Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні [4].

Окремі положення роботи апробовано на Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми ефективного соціально-економічного розвитку України: пошук молодих» (м. Вінниця, ВТЕІ ДТЕУ, 20.04.2023), на тему «Формування та реалізація стратегії забезпечення протипожежної безпеки на місцевому рівні» та X Всеукраїнській науково-практичній Інтернет-конференції «Менеджмент ХХІ століття: сучасні моделі, стратегії, технології» (м. Вінниця, ВТЕІ ДТЕУ, 06.10.2023), на тему «Удосконалення стратегії забезпечення протипожежної безпеки на місцевому рівні».

Об'єктом дослідження є Головне управління ДСНС України у Вінницькій області.

Предметом дослідження є аналіз забезпечення протипожежної безпеки в Головному управлінні ДСНС України у Вінницькій області.

Практична цінність кваліфікаційної роботи полягає в тому, що висвітлення даної теми є актуальним у наш час і може бути враховано в діяльності об'єкту дослідження. Перш за все, знання правил протипожежних заходів є обов'язковим для кожної людини, не зважаючи на вік та професію, адже у цьому полягає безпека життя та безпечне функціонування установ та організацій.

Методи дослідження. При підготовці кваліфікаційної роботи були використані наступні загальнонаукові методи: при опрацюванні наукової літератури – синтез та аналіз інформації, при складанні плану – дедукція та індукція, при формулюванні висновків – метод узагальнення та порівняння.

Структура кваліфікаційної роботи сформована зі вступу, основної частини, яка у свою чергу містить три розділи та висновки, а також список використаних джерел. Кваліфікаційна робота виконана в текстовому редакторі Microsoft Word та налічує 50 сторінок тексту. Список використаних джерел включає 50 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Пожежна безпека - це сукупність встановлених норм і правил поведінки людей, виконання робіт та експлуатації об'єктів, спрямованих на забезпечення пожежної безпеки. Єдине нормативне тлумачення терміну "пожежна безпека" міститься у статті 2 Закону України "Про цивільний захист", яка визначає її як відсутність неприйняттого ризику виникнення та розвитку пожежі і неможливість заподіяння у зв'язку з нею шкоди живим істотам, матеріальним цінностям та навколишньому природному середовищу [1].

Термін "пожежна безпека" також використовується в наукових працях вітчизняних та зарубіжних авторів. Зокрема, на думку Б. Є. Касимова, пожежна безпека - це система соціально-економічних, організаційних і правових заходів, спрямованих на охорону власності та захист життя, здоров'я, майна громадян, народногосподарського комплексу, історико-культурних об'єктів, навколишнього природного середовища та природних ресурсів від пожеж і пов'язаних з ними небезпек [20, с. 47].

М.В. Андрієнко визначає пожежну безпеку як елемент національної безпеки, в рамках якого створюється стан внутрішніх і зовнішніх умов існування будь-якого об'єкта чи суб'єкта, здатний виключити або нейтралізувати можливість виникнення пожежі [6, с. 13].

У своєму дисертаційному дослідженні М. В. Удод дійшов висновку, що пожежна безпека - це стан, за якого ризик виникнення пожежі та її шкідливих наслідків знаходиться на заданому рівні, характеризується тим, що об'єкту безпеки не загрожує відома небезпека, а від існуючих загроз побудовано адекватний захист [49, с. 219].

Отже, враховуючи різні погляди на трактування пожежної безпеки, можна узагальнити, що пожежна безпека - це врегульована нормативно-правовими актами сукупність суспільних відносин, спрямованих на створення внутрішніх і

зовнішніх умов існування будь-якого об'єкта чи суб'єкта, за яких виключається неприйнятний ризик виникнення та розвитку пожежі.

Узагальнено це можна сформулювати так. Протягом останніх років однією з основних проблем у сфері пожежної безпеки в Україні є протипожежний стан об'єктів з масовим перебуванням людей, таких як ринки, дитячі садки, навчальні заклади, медичні установи, культові будівлі та споруди, санаторії, заклади відпочинку, культурно-освітні та видовищні заклади, готелі та пансіонати, через обмежене фінансування. заходи практично не виконуються [16].

Аналіз причин такої ситуації свідчить, що низький рівень пожежної безпеки в Україні зумовлений неналежним оснащенням підрозділів пожежної охорони, їх малою кількістю, малою кількістю осіб рядового і начальницького складу, високим ступенем зношеності автоматичних систем протипожежного захисту, бездіяльністю центральних та місцевих органів управління щодо забезпечення належного рівня пожежної безпеки. Було встановлено, що це пов'язано не лише з прорахунками в організації роботи органів влади та місцевого самоврядування, а й з високим рівнем зношеності основних засобів протипожежного захисту. Рішенням Ради національної безпеки і оборони України від 16 травня 2008 року було визнано за доцільне розробити Кодекс цивільного захисту України як єдиний систематизований законодавчий акт з питань цивільного захисту.

Цивільний захист - це комплекс заходів, які здійснюються на території України у мирний час та в особливий період, спрямованих на захист населення, території, навколишнього природного середовища, майна, матеріальних і культурних цінностей від надзвичайних ситуацій та інших небезпечних подій, запобігання виникненню таких ситуацій і подій, ліквідацію їх наслідків, надання допомоги постраждалим, забезпечення пожежної та техногенної безпеки та державний нагляд (контроль) у сфері пожежної та техногенної безпеки [1].

У зв'язку з цим 2 жовтня 2012 року було підписано Кодекс цивільного захисту України, який набув чинності 1 липня 2013 року. Метою Кодексу є усунення суперечностей у законодавстві у сфері цивільного захисту, його уніфікація, раціоналізація та систематизація, формування відповідних правових,

економічних та організаційних засад захисту населення і території від надзвичайних ситуацій у мирний час та в особливий період, підвищення ефективності та наукового обґрунтування державної політики у цій сфері і, головне, створення єдиної системи реагування на надзвичайні ситуації.

Кодекс визначає, що цивільний захист - це не комплексний захід чи система, а функція держави, оскільки кожен громадянин України має право на захист свого життя і здоров'я від наслідків аварій, катастроф, пожеж та стихійного лиха, а також вимагати від органів державної влади та суб'єктів господарювання гарантування реалізації цього права [2].

Також слід відзначити важливість таких нормативних документів, як Наказ "Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні". Наказ встановлює загальні вимоги пожежної безпеки до будівель, споруд різного призначення та прилеглих до них територій, іншого нерухомого майна, об'єктів, машин та обладнання, що експлуатуються, будівельних майданчиків, а також до будівництва, реконструкції, ремонту, капітального ремонту та технічного переоснащення будівель і споруд. Правила, викладені в Порядку, є обов'язковими для виконання суб'єктами господарювання, органами державної влади, органами місцевого самоврядування (далі - підприємства), громадянами України, іноземцями, які перебувають в Україні на законних підставах, та особами без громадянства [4].

Цивільний захист забезпечується органами, уповноваженими захищати населення, територію, навколишнє природне середовище та власність у межах здійснення державних заходів щодо оборони України у мирний час та в особливий період, відповідно до вимог цього Кодексу з урахуванням особливостей, визначених законом. Положеннями статті 27 Конституції України визначено, що обов'язком держави є захист життя людини, тому цивільний захист та його складові стан пожежної та техногенної безпеки - є найважливішими функціями держави [2]. Відповідно до Закону України "Про цивільний захист" формування та реалізацію державної політики у сфері пожежної безпеки нині безпосередньо здійснює Державна служба України з надзвичайних ситуацій (далі

- ДСНС) як центральний орган виконавчої влади, який безпосередньо керує діяльністю Єдиної державної системи цивільного захисту.

Особливим викликом для ДСНС сьогодні є забезпечення пожежної безпеки в умовах ведення бойових дій під час оборони України. Забезпечення пожежної безпеки було і залишається невід'ємною частиною глобальних, багатогранних державних операцій із захисту життя і здоров'я людей. Враховуючи важливість питань пожежної безпеки та зростаючі сучасні виклики і загрози, центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, органи влади у межах своєї компетенції повинні забезпечити ефективне організаційне, науково-технічне та кадрове забезпечення пожежної безпеки.

Розробка та реалізація цільових заходів повинна бути організована на постійній і цілеспрямованій основі. Як вид державного управління, управління пожежною безпекою має свої особливості, зумовлені специфічними цілями та завданнями у цій сфері. Основу об'єктів становлять сили і засоби системи пожежного захисту, які виконують такі завдання, як запобігання та гасіння пожеж, рятування людей і майна. Конкретними об'єктами контролю є, з одного боку, життя і здоров'я людей, їх права і свободи, матеріальні і духовні цінності та нормальна діяльність державних установ, а з іншого - фізичні та юридичні особи, які зобов'язані дотримуватися правил (вимог) з питань пожежної безпеки, а також підпорядковані підрозділи по відношенню до органів управління у відносинах підпорядкування [29, с.184].

Ефективність публічного адміністрування у сфері пожежної безпеки потребує чіткого нормативного визначення повноважень суб'єктів, які його здійснюють. Суб'єктів, які беруть участь в управлінні пожежною безпекою, доцільно поділити на дві групи (рис. 1.1).

Як відомо, будь-яка держава завжди зацікавлена у підтримці стабільності, тобто режиму законності та дисципліни в управлінні та суспільстві. Для забезпечення цього режиму використовуються різні правові інструменти, основними з яких є контроль і нагляд, об'єднані однією метою: забезпечення адміністративної законності та дисципліни. В Україні забезпечення пожежної

безпеки потребує підвищеної уваги з боку законодавчої влади, вищих органів державної влади, центральних та місцевих органів виконавчої влади. Водночас потребують вирішення протиріччя в різних законодавчих та нормативно-правових актах. Саме ці протиріччя здебільшого зумовлюють неспроможність державної системи в цілому виконувати свої завдання у цій сфері.

Рисунок 1.1- Суб'єкти управління пожежною безпекою

Пожежна безпека є важливим елементом національної безпеки України, поряд з науково-технологічною, воєнною, демографічною, економічною та інформаційною безпекою. Пожежну безпеку слід розглядати насамперед як напрям національної безпеки (рис. 1.2), і саме в контексті «пожежної безпеки як виду національної безпеки» має виконувати свої завдання новостворений центральний орган виконавчої влади [42,с.142-144].

Рисунок 1.2- Складові національної безпеки

Забезпечення пожежної безпеки як напрям забезпечення національної безпеки України є однією з ключових функцій держави щодо охорони та захисту життя людей, національного багатства та навколишнього природного середовища. Враховуючи, що людство щорічно втрачає від пожеж 1-1,5% валового внутрішнього продукту, а середньосвітовий темп зростання валового внутрішнього продукту становить 3%, питання вдосконалення управління у сфері пожежної безпеки, що реалізується системою загальних та спеціальних суб'єктів, набуває великого значення [30].

З метою запобігання виникненню і поширенню пожежі та боротьби з нею керівник підприємства повинен визначити обов'язки персоналу щодо забезпечення пожежної безпеки та призначити осіб, відповідальних за утримання та експлуатацію засобів забезпечення пожежної безпеки та протипожежного захисту в окремих будівлях, спорудах, приміщеннях, на територіях та інженерно-технічних об'єктах. Обов'язки щодо забезпечення пожежної безпеки, утримання та

експлуатації засобів протипожежного захисту визначаються в посадових інструкціях, службових обов'язках та положеннях про підрозділи. Оперативний персонал, інженерно-технічні працівники проходять інструктажі та навчання за спеціальною програмою. Усі нові працівники проходять вступний інструктаж. Цей інструктаж проводить відповідальний за пожежну безпеку на підприємстві або в організації. Під час інструктажу працівники ознайомлюються з основними вимогами наказу "Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні", протипожежним режимом, встановленим на підприємстві, зонами з підвищеною пожежною небезпекою, де заборонено палити і користуватися відкритим вогнем, порядком користування побутовими електронагрівальними приладами, правилами водіння і паркування транспортних засобів, а також правилами поведінки з вогнем. Будуть представлені практичні дії, можливі причини виникнення пожеж і вибухів та заходи щодо їх запобігання.

Навчальні заклади повинні забезпечити навчання правилам пожежної безпеки та поведінки у разі виникнення пожежі. У дитячих садках слід організувати виховні заходи, спрямовані на запобігання пустошам дітей з вогнем, навчання їх обережному поводженню з національним багатством та набуття навичок особистої безпеки у разі виникнення пожежі.

Організаційні заходи пожежної безпеки включають:

- Розробку правил пожежної безпеки, інструкцій та інструктажів
- організацію навчання та інструктажу працівників
- контроль за дотриманням протипожежного режиму
- організацію пожежної дружини самооборони
- Щоденна перевірка протипожежного стану приміщень після закінчення робочого дня
- організація перевірок належного стану та інвентаризації засобів пожежогасіння [3].

До технічних заходів пожежної безпеки відносяться:

- дотримання протипожежних норм, вимог і правил при будівництві будівель, споруд та складських приміщень;

- підтримання, вентиляційні системи та обладнання у справному стані;
- улаштування автоматичну пожежну сигналізацію, автоматичні системи пожежогасіння та протипожежного водопостачання;
- заборона Використання обладнання, приладів, пристроїв та інструментів, які не відповідають вимогам пожежної безпеки;
- правильна Організація робіт на робочих місцях, де застосовуються пожежонебезпечні інструменти, обладнання та технічні засоби [3].

Враховуючи вимоги до того, як пожежна безпека забезпечується системами протипожежного захисту, протипожежний захист приміщень повинен досягатися одним або комбінацією наступних способів:

- забезпечення евакуації людей;
- використання відповідних систем протипожежного захисту та пожежних машин;
- використання внутрішнього та зовнішнього протипожежного водопостачання;
- використання первинних засобів пожежогасіння;
- запобігання поширенню вогню;
- використання групових та індивідуальних засобів захисту;
- переконатися, що пожежно-рятувальні служби підтримують захисне покриття.

Кожна установа повинна забезпечити своєчасне інформування людей про пожежу на початкових стадіях пожежі за допомогою технічних та/або організаційних засобів. Не менш важливим є забезпечення евакуації людей, яке полягає у просторовому плануванні та конструктивних рішеннях, що забезпечують завершення евакуації з приміщень до настання максимально допустимого пожежного ризику для людей, а у разі недостатності евакуації - індивідуальні та/або колективні заходи захисту та рятування людей, які перебувають у приміщеннях передбачені [9, с. 184].

Організаційно-правові засади управління сектором пожежної безпеки у правовому напрямку можна знайти у правовому визначенні Кодексу пожежної

Все законодавство у сфері пожежної безпеки та надзвичайних ситуацій за об'єктами регулювання можна поділити на такі групи:

- закони, що безпосередньо регулюють відносини у сфері пожежної безпеки та надзвичайних ситуацій; закони, що безпосередньо регулюють відносини у сфері пожежної безпеки та надзвичайних ситуацій;
- закони, що опосередковано впливають на відносини у цій сфері або регулюють процеси, спрямовані на підтримання належного рівня пожежної безпеки;
- закони, що регулюють діяльність сил та організацій, які залучаються до ліквідації надзвичайних ситуацій;
- загальні закони, які є обов'язковими для виконання юридичними особами на території країни.

Таким чином, цей адміністративний орган розробляє і реалізує в рамках чинного законодавства та з використанням наявних у держави можливостей (матеріальних, фінансових, інтелектуальних і духовних) владні, регулюючі, координуючі, контролюючі та нормативні державно-управлінські впливи (рішення) на об'єкти безпеки.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ В ГОЛОВНОМУ УПРАВЛІННІ ДСНС УКРАЇНИ У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

2.1. Основні повноваження та завдання ГУ ДСНС України у Вінницькій області.

Головне управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) є головним (керівним) органом у системі місцевих органів виконавчої влади, відповідальним за забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту населення і територій, техногенної та пожежної безпеки від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного, природного та воєнного характеру у Вінницькій області. Служба утримується за рахунок коштів державного бюджету та інших джерел, не заборонених законодавством. Форма власності Служби - державна. Структуру Служби затверджує Генеральний директор ДСНС за погодженням з Міністром внутрішніх справ України. Штатний розпис і кошторис Служби затверджує Генеральний директор ДСНС.

Структура Головного управління ДСНС у Вінницькій області складається з начальника Головного управління, першого заступника начальника Головного управління, заступника начальника Головного управління з питань запобігання надзвичайним ситуаціям, заступника начальника Головного управління, заступника начальника Головного управління та заступника начальника Головного управління з питань реагування на надзвичайні ситуації. До його складу також входять помічник начальника Головного управління телекомунікацій, інформаційних технологій та системи 112 і помічник начальника Головного управління зв'язків із засобами масової інформації та роботи з громадськістю. Головне управління ДСНС у Вінницькій області має шість основних відділів: відділ запобігання надзвичайним ситуаціям, відділ заходів цивільного захисту, відділ реагування на надзвичайні ситуації, відділ ресурсного забезпечення, відділ кадрів та відділ економіки та фінансів. Кожен департамент має підпорядковані та залежні від нього підрозділи (рис. 2.4).

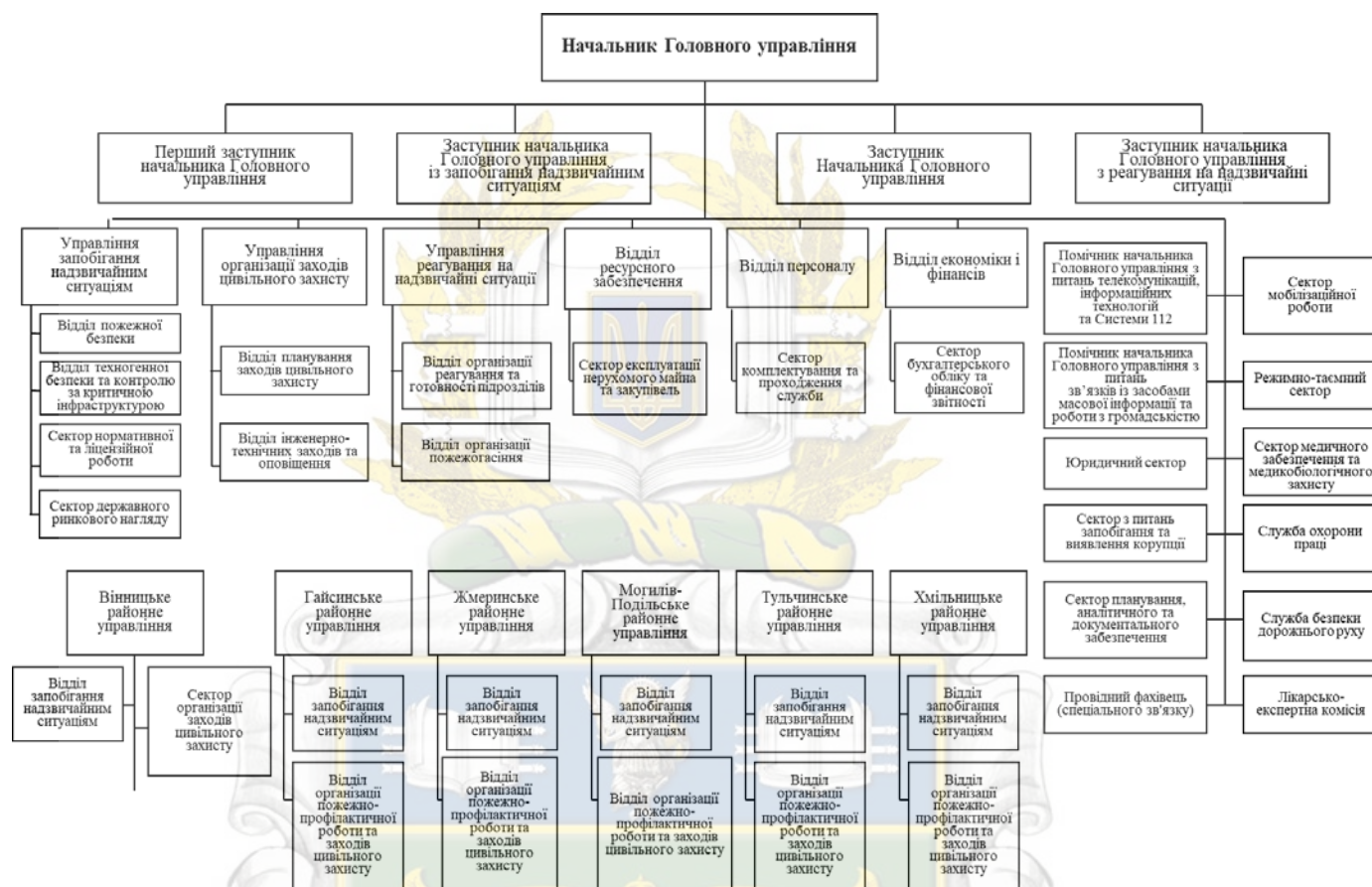

Рисунок 2.4- Структура Головного управління ДСНС у Вінницькій області

Граничну чисельність осіб рядового і начальницького складу та штатну чисельність Служби затверджує Голова ДСНС у межах граничної чисельності, визначеної Радою Міністрів України для територіальної організації ДСНС.

У разі ліквідації, злиття, поділу, приєднання або перетворення Служби її активи передаються одній або кільком неприбутковим організаціям відповідного виду або зараховуються до доходу бюджету.

Служба є юридичною особою публічного права, має самостійний баланс, рахунок в органах Державного казначейства України, печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням.

У межах своєї компетенції Служба самостійно та через підпорядковані їй органи організовує виконання вимог законодавства України з цих питань і здійснює контроль за додержанням юридичними та фізичними особами правил і

норм пожежної та техногенної безпеки. У межах своєї компетенції виконує організаційно-розпорядчі та консультативно-дорадчі функції.

Служба у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, указами Президента України, постановами Верховної Ради України, прийнятими на основі Конституції та законів, актами Кабінету Міністрів України, дорученнями Прем'єр-міністра України, наказами Міністерства внутрішніх справ України, дорученнями Міністра внутрішніх справ України, наказами та України, розпорядженнями та інструкціями Міністра внутрішніх справ України, актами Вінницької обласної державної адміністрації та Вінницької обласної Ради, іншими актами законодавства України, а також керується Положенням про Головне управління. Головне управління пожежної охорони керується законодавством, що регулює діяльність органів державного пожежного нагляду.

Головне управління Державної пожежної безпеки здійснює свої повноваження безпосередньо та (у разі утворення в установленому законодавством порядку) через підпорядковані йому органи і підпорядковані територіальні органи управління його діяльності. Під час виконання своїх обов'язків Головне управління взаємодіє з місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, а також підприємствами, установами та організаціями Вінницького регіону.

Основними завданнями ГУ ДСНС України у Вінницькій області є

- забезпечення на місцевому рівні реалізації державної політики у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, пожежної та техногенної безпеки, запобігання виникненню та ліквідації надзвичайних ситуацій;
- ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, організація проведення аварійно-рятувальних робіт, ведення робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у мирний час та в особливий період загрози виникнення і виникнення надзвичайних ситуацій; забезпечення захисту населення і території в рамках територіальної оборони та антитерористичних операцій відповідно до чинного законодавства;

- знешкодження вибухових речовин, сучасних боєприпасів та вибухових

пристроїв (крім вибухових пристроїв, що використовуються з терористичною метою), що залишилися на території України після війни, крім районів, передбачених для дислокації та постійної діяльності військових частин, установ, військових навчальних закладів, з'єднань, військових частин та інших військових формувань;

- забезпечення здійснення заходів з мінімізації та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, пов'язаних з технічною та іншими видами терористичної діяльності під час проведення антитерористичних операцій, а також проведення освітньої та практичної роботи з підготовки населення до дій у разі вчинення терористичних актів;

- координація діяльності з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій загальнодержавного та регіонального рівня, організація пошуково-рятувальних робіт та управління їх проведенням у взаємодії з пошуково-рятувальними підрозділами та аварійно-рятувальними службами центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності;

- аналіз та прогнозування ймовірності виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, визначення індикаторів ризику виникнення надзвичайних ситуацій на об'єктах і в регіонах та здійснення комплексу оперативних і довгострокових заходів щодо запобігання та нейтралізації цих загроз нагляд і контроль з боку держави за дотриманням вимог нормативно-правових актів у сферах цивільного захисту, пожежної безпеки, техногенної безпеки, функціонуванням і готовністю до дій за призначенням аварійно-рятувальних формувань і служб, а також за вжиттям заходів щодо запобігання цим подіям;

- участь у проведенні паспортизації потенційно небезпечних об'єктів області;

- розробка та реалізація заходів щодо підтримання готовності органів управління та підпорядкованих органів до дій за призначенням як у мирний, так і у воєнний час;
- здійснення заходів щодо виконання покладених на них мобілізаційних завдань; забезпечення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації особового складу підпорядкованих органів управління та підрозділів, навчання населення способам захисту у надзвичайних ситуаціях, несприятливих побутових умовах, нестандартних ситуаціях та ситуаціях терористичних актів як у мирний час, так і в особливий період. Проведення навчань і тренувань з питань цивільного захисту;
- здійснює координацію діяльності органів управління територіальних підсистем єдиної державної системи цивільного захисту населення і області з питань цивільного захисту населення і територій. Подання Міністру внутрішніх справ та комунікацій переліку підприємств, галузей та регіонів, які мають право на постійне та обов'язкове аварійно-рятувальне обслуговування, а також рекомендацій щодо порядку надання таких послуг; атестація аварійно-рятувальних команд та рятувальників;
- організовує та забезпечує пожежну охорону підприємств, установ, організацій та інших об'єктів на договірних засадах;
- реалізує державну політику у сфері волонтерської діяльності в межах повноважень, передбачених законом, щодо надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок надзвичайних ситуацій природного, екологічного, техногенного та іншого характеру, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру;
- реалізує державну політику у сфері волонтерської діяльності в межах повноважень, передбачених законом, щодо;
- сприяє співробітництву з міжнародними організаціями та гідрометеорологічними станціями інших держав, представництво України у Всесвітній метеорологічній організації (ВМО) та участь у виконанні Рамкової конвенції про зміну клімату в межах повноважень, передбачених законом;

- забезпечує виконання рішень Верховної Ради України та Президента України щодо надання Україною гуманітарної допомоги іншим державам. Це включає організацію закупівлі послуг з навантаження, вивезення, складування та транспортування вантажів до місця призначення і передачі отримувачам гуманітарної допомоги.

Компетентні органи мають право залучати в установленому законодавством порядку до виконання окремих завдань та участі у вивченні конкретних проблем вчених, спеціалістів, експертів органів управління, підприємств, установ, організацій (за погодженням з їх керівниками) та представників інститутів громадянського суспільства незалежно від форми власності, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, їх об'єднань та їх працівників, одержувати в установленому порядку інформацію, документи і матеріали, скликати наради, утворювати консультативно-дорадчі органи, У межах своїх повноважень

Служба видає накази організаційно-розпорядчого характеру. Акти Служби, у тому числі накази Міністра внутрішніх справ України, можуть бути скасовані повністю або в окремій частині Головою ДСНС або Міністром внутрішніх справ України у разі відмови Голови ДСНС у їх скасуванні. Для погодженого вирішення питань, що належать до її компетенції, обговорення найважливіших напрямів діяльності у ДСНС може утворюватися колегія.

Рішення Колегії можуть бути реалізовані шляхом прийняття відповідних наказів Центрального апарату ДСНС. Для розгляду наукових рекомендацій та проведення фахових консультацій з основних питань діяльності у Центральному апараті можуть утворюватися інші постійні або тимчасові консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи. Рішення про утворення або ліквідацію колегії, інших постійних або тимчасових консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів, їх кількісний і персональний склад, положення про них затверджуються Головою Центрального апарату.

2.2. Аналіз забезпечення протипожежної безпеки у Вінницькій області в умовах сучасних викликів

Основними напрямками забезпечення пожежної безпеки є усунення умов виникнення пожеж та мінімізація їх наслідків. Наслідки пожеж не обмежуються суто матеріальними втратами, пов'язаними зі знищенням або пошкодженням основних виробничих і невиробничих фондів, товарно-матеріальних цінностей та особистого майна, витратами на ліквідацію пожежі та її наслідків, а також компенсаціями постраждалим.

Найбільш відчутними є, безперечно, соціальні наслідки, пов'язані, головним чином, із загибеллю та травмуванням людей, порушенням їх фізичного та психологічного стану, зростанням захворюваності, посиленням соціальної напруженості через втрату житла, втрату роботи тощо. Не можна забувати і про вплив пожеж на навколишнє середовище. Перш за все, це забруднення навколишнього середовища продуктами горіння, вогнегасниками та шкідливими речовинами, виснаження озонового шару, втрата кисню в атмосфері, теплове забруднення та посилення парникового ефекту.

Природно, що існує пряма зацікавленість у зниженні потенційної можливості виникнення пожеж і зменшенні збитків, спричинених вогнем. Досягнення цієї мети є актуальним і складним соціально-економічним завданням для ДСНС України, а пожежна безпека - невід'ємною частиною загальнодержавної діяльності щодо захисту життя і здоров'я людей, національного багатства та навколишнього природного середовища.

Тому на Головне управління ДСНС України у Вінницькій області покладено низку завдань та обов'язків щодо запобігання пожежам та ліквідації їх наслідків. Останнім часом важливою і невідкладною задачею стала ліквідація наслідків ракетних обстрілів з боку Російської Федерації, яка також покладена на ДСНС.

Основними напрямками пожежної безпеки є усунення умов виникнення пожеж та мінімізація їх наслідків. Об'єкти повинні бути обладнані системами

пожежної безпеки, спрямованими на запобігання впливу на людей та матеріальні цінності небезпечних факторів пожежі (у тому числі їх вторинних наслідків). Забезпечення пожежної безпеки є невід'ємною частиною діяльності держави щодо захисту життя і здоров'я людей, національного багатства та навколишнього природного середовища.

Для того, щоб розробити комплекс конкретних технічних та організаційних рішень і заходів, здатних забезпечити необхідний рівень безпеки, спочатку необхідно визначити рівень пожежної небезпеки об'єкта. Це дозволяє спрогнозувати виникнення і наслідки пожежі, тобто де, що і як загориться і до чого призведе.

Тому методологія аналізу вибухопожежної та пожежної небезпеки зводиться до виявлення та оцінки умов утворення горючого середовища, потенційних і реальних джерел запалювання, умов контакту горючого середовища з джерелами запалювання, умов і причин поширення пожежі, масштабів можливих пожеж, наявності загроз для життя людей, навколишнього середовища та матеріальних цінностей [35, р. 225-226].

Оскільки основною причиною пожеж є відсутність у людей елементарних знань та недотримання вимог пожежної безпеки, питання навчання правилам пожежної безпеки повинно стати першочерговим. Це повинно здійснюватися безперервно, починаючи з раннього віку і на всіх етапах навчання та праці.

Однією з основних форм роботи з пожежної безпеки для працівників є протипожежний інструктаж. Основною метою має бути дотримання вимог пожежної безпеки та запобігання пожежам шляхом виявлення причин виникнення пожеж, таких як необережне поводження з вогнем, порушення правил експлуатації електрообладнання та невжиття заходів протипожежного захисту під час проведення пожежонебезпечних робіт. Забезпечення пожежної безпеки є одним з найважливіших напрямків захисту життя і здоров'я людей, національного багатства та навколишнього середовища.

Незважаючи на значні досягнення в галузі науки і техніки, людству ще не пощастило знайти абсолютно надійні засоби забезпечення пожежної безпеки.

Більше того, статистика свідчить, що на кожен 1% приросту населення кількість пожеж збільшується приблизно на 5%, а збитки від них - на 10%. І сьогодні, коли людство вступає в третє тисячоліття своєї багатовікової історії, питання пожежної безпеки залишається критично важливим. Кожні п'ять секунд на Землі виникає одна пожежа, а в Україні - кожні 10 хвилин. За добу в Україні виникає 120-140 пожеж, на яких гине 6-7 людей, травмується 3-4 людини, знищується 32-36 будівель та 4-5 одиниць техніки. Щоденні збитки від пожеж становлять приблизно 500 000 гривень. Збитки, завдані вогнем, часто поділяють на прямі та непрямі [44].

Прямі збитки - це збитки, пов'язані зі знищенням або пошкодженням вогнем, водою, димом або високою температурою основного та іншого майна підприємств (установ) і громадян, якщо ці збитки перебувають у прямому причинному зв'язку з пожежею.

Непрямі збитки - це збитки, пов'язані з гасінням пожежі, зупинкою виробництва, перервою в роботі, зміною розкладу руху транспорту, а також інші збитки, пов'язані з упущеною вигодою, спричиненою пожежею.

Як правило, непрямі збитки перевищують прямі в три-чотири рази. Порівняно з економічно розвиненими країнами, кількість пожеж та загиблих на них в Україні є відносно значно вищою. Це пов'язано, головним чином, зі складною соціально-економічною ситуацією в Україні та нестачею персоналу ДСНС.

За статистикою, основними причинами пожеж в Україні є необережне поводження з вогнем (68-70%), недотримання правил пожежної безпеки при влаштуванні та експлуатації електрообладнання (18-20%), недотримання правил пожежної безпеки при влаштуванні та експлуатації печей, нагрівальних приладів та обладнання (6-8%), підпали (3-5%), пустощі дітей з вогнем (<1%) та порушення правил пожежної безпеки при експлуатації побутового газу, гасу та нафтопродуктів (менше 1%). Найпоширенішою причиною пожеж в Україні є необережне поводження з вогнем [33].

Слід підкреслити, що більшість пожеж (99%) виникають безпосередньо з вини людей. З них 71-73% виникають у житлових приміщеннях, 15-17% - на відкритих складах матеріалів, обладнання та відкритих територіях, 4-6% - у транспортних засобах, 2-3% - в інших приміщеннях, 1% - у торговельних приміщеннях та на складах і менше 1% - на об'єктах соціально-культурного, адміністративного та громадського призначення, промислових будівлях та сільськогосподарських спорудах [33].

Хоча частка пожеж у промисловості є відносно невеликою, масштаби їх руйнівних наслідків є значно більшими. Пожежі загрожують життю і здоров'ю працівників та мешканців прилеглих територій, зазвичай призводять до величезних матеріальних втрат, завдають шкоди навколишньому середовищу і можуть стати причиною екологічних катастроф.

Основними причинами виробничих пожеж є: порушення правил монтажу та експлуатації електрообладнання (25-30%), необережне поводження з вогнем (25-35%), порушення технологічних процесів виробництва (до 10%); порушення правил пожежної безпеки під час електро та газозварювання, різання металу, паяння, розігріву асфальту та інших вогневих робіт (10-12 %); порушення правил монтажу та експлуатації опалювального обладнання (4-6%); іскріння від термічних і механічних причин (до 2%); підпал (2-3%); інші причини (до 2%) [33].

У промисловому секторі пожежі часто виникають через куріння в недозволених місцях або під час так званих вогневих робіт. Вогневі роботи - це виробничі роботи, пов'язані з використанням відкритого полум'я, утворенням іскор та нагріванням деталей, обладнання і конструкцій до температур, які можуть призвести до займання матеріалів і конструкцій. До вогневих робіт належать газо- та електрозварювання, бензо та газорізання, робота з паяльними лампами та переносними пальниками, розігрівання бітуму та смол, а також металообробка, що супроводжується утворенням іскор.

Значна частка пожеж виникає через неналежний стан електрообладнання та приладів, а також через порушення правил їх монтажу та експлуатації. Факторами, що можуть спричинити пожежі з цих причин, є коротке замикання,

несправності в електрообладнанні та приладах, струмові перевантаження в силових та освітлювальних мережах, а також високі перехідні опори.

Коротке замикання виникає внаслідок неправильного монтажу або експлуатації електрообладнання, старіння або пошкодження ізоляції. Струми короткого замикання залежать від потужності джерела струму, відстані від джерела струму до місця пошкодження та типу пошкодження. Високі струми короткого замикання можуть викликати іскрові розряди, які нагрівають активний провідник до високих температур і можуть призвести до займання навколишньої ізоляції провідника та легкозаймистих будівельних конструкцій.

Струмові перевантаження виникають при підключенні до мережі додаткових споживачів струму або при падінні напруги в мережі. Тривалі перевантаження можуть спричинити нагрівання провідників, що призводить до займання ізоляції.

На жаль, значна частина пожеж наразі спричинена ракетними обстрілами території України з боку Російської Федерації. За останній рік у Вінницькій області було здійснено понад 10 ракетних обстрілів. За даними Національної поліції, найбільший ракетний обстріл Вінниці стався 14 липня 2022 року, коли три російські ракети влучили в офісну будівлю. Атака також влучила в будинок офіцера та сусідній житловий будинок. Внаслідок атаки загинули 27 людей, 202 отримали поранення і вісім зникли безвісти.

Система протипожежного захисту - це комплекс організаційних і технічних заходів, спрямованих на запобігання виникненню умов, необхідних для виникнення пожежі.

Заходи та засоби запобігання утворенню горючого середовища визначаються пожежонебезпечними характеристиками речовин і матеріалів, що застосовуються в технологічному процесі, та умовами проведення технологічного процесу. Вибір цих заходів і засобів ґрунтується на аналізі можливих джерел утворення горючого середовища на території і всередині різного устаткування і трубопроводів: наявність нещільностей обладнання, через які можуть витікати вибухонебезпечні гази або потрапляти повітря з цими газами в обладнання; наявність місць зберігання, зливу і наливу легкозаймистих і горючих рідин, наявність джерел або

місць осадження вибухонебезпечного пилу, а також наявність місць зберігання твердих горючих матеріалів.

Весь комплекс заходів та засобів пожежної безпеки зазвичай поділяють на три групи: системи запобігання пожежі, системи протипожежного захисту та організаційно-технічні заходи (рис. 2.5).

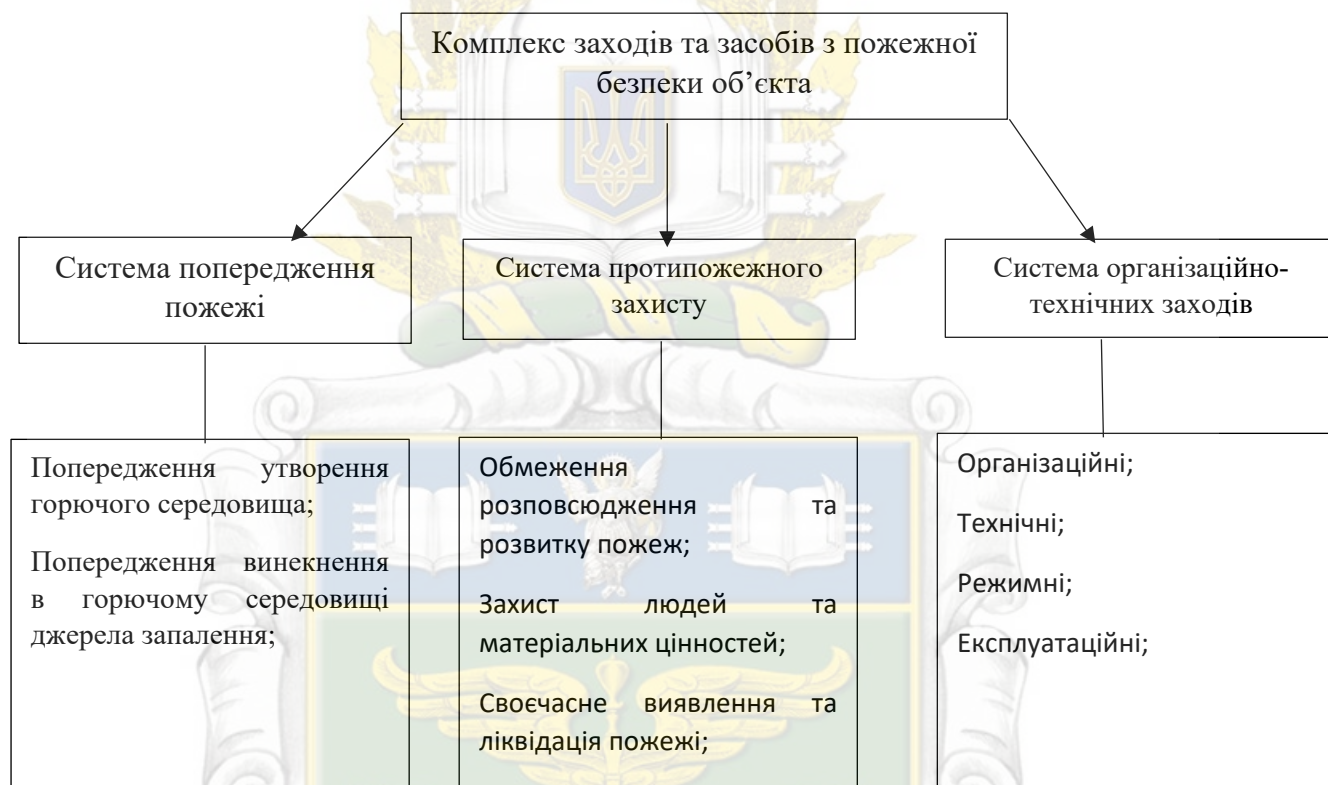

Рисунок 2.5- Загальна схема комплексу заходів та засобів з пожежної безпеки об'єкта

Всі можливі джерела створення пожежонебезпечного середовища повинні бути детально досліджені в кожному конкретному випадку з урахуванням специфікацій технологічного процесу та обладнання, терміну експлуатації та потенціалу виникнення аварійних ситуацій та надзвичайних ситуацій.

Система протипожежного захисту - це комплекс заходів і засобів, спрямованих на запобігання впливу на людей небезпечних чинників пожежі та обмеження матеріальних збитків, спричинених пожежею.

Основними завданнями системи протипожежного захисту є контроль за поширенням і розвитком пожежі та вибухів за межами осередку пожежі,

своєчасне виявлення та ліквідація пожеж, захист людей і майна від шкідливого та небезпечного впливу пожежі та вибухів. Протипожежні перешкоди встановлюються для зменшення швидкості розповсюдження вогню всередині приміщень.

Протипожежні перешкоди - це будівельні конструкції та обладнання, які мають високу вогнестійкість і перешкоджають поширенню вогню. До протипожежних перешкод відносяться протипожежні стіни, перегородки, перекриття, ворота, двері, тамбури, вікна, люки та водяні завіси.

Протипожежні стіни використовуються для створення безпечних зон або приміщень, де люди можуть перебувати протягом більш-менш тривалого часу в разі пожежі. Захист (порятунок) людей під час пожежі - найважливіше завдання всієї системи протипожежного захисту.

Евакуація - це примусове переміщення людей з метою їх порятунку у разі виникнення пожежі або загрози її виникнення. Для забезпечення швидкої та безпечної евакуації людей з будівель і споруд Будівельні норми встановлюють певні вимоги до евакуаційних шляхів та виходів. Шляхи евакуації - це напрямки, в яких люди можуть безпечно рухатися і які ведуть до евакуаційних виходів.

Евакуаційні виходи з будівель - це виходи безпосередньо назовні, а евакуаційні виходи з приміщень - це виходи, що ведуть до коридорів або сходових кліток (безпосередньо або через суміжні приміщення); з будівель, що мають більше двох поверхів (висотою менше 30 м), дозволяється влаштовувати евакуаційні виходи на зовнішні сталеві сходи. Організаційні та технічні заходи Для забезпечення організованого руху та запобігання паніці під час евакуації розробляються плани евакуації. План евакуації складається зі схеми та тексту.

Графічна частина - це план поверху або приміщення із зазначенням шляхів евакуації та виходів, а також розташуванням засобів сигналізації та пожежогасіння. Текстова частина містить перелік і послідовність дій персоналу та працівників у разі виникнення пожежі. Ілюстративна частина плану вивішується на видному місці, а його положення перевіряються на практиці та доводяться до відома всіх працівників під час інструктажу під підпис.

Протидимний захист приміщень та шляхів евакуації має важливе значення для забезпечення захисту людей у разі пожежі. Суть цього захисту полягає в обмеженні поширення продуктів горіння по всій будівлі або приміщенню, що досягається шляхом ізоляції можливих джерел пожежі та примусового видалення диму.

Одне з найважливіших завдань системи протипожежного захисту об'єкта - своєчасне виявлення та гасіння пожежі. Об'єкти з вибухонебезпечними або пожежонебезпечними речовинами обладнуються системами пожежної сигналізації для своєчасного виявлення пожежі. Сигналізація може спрацьовувати в ручному або автоматичному режимі. Залежно від типу контролю параметрів сповіщувачі можуть бути тепловими, димовими, світловими, іонізаційними, ультразвуковими або комбінованими.

Ручні сповіщувачі - спеціальні комутаційні пристрої (кнопки, тумблери тощо) встановлюються для ручної активації тривоги у приміщеннях (на відстані 50 м один від одного) і зовні (на відстані 150 м). При спрацьовуванні цих пристроїв людина, яка виявила пожежу, надсилає сигнал на пульт пожежної сигналізації. Автоматичні пожежні сповіщувачі автоматично активують систему сигналізації. Сповіщувачі встановлюються в приміщенні, що охороняється, і автоматично передають сигнали на приймальний пристрій (панель управління) при виникненні однієї або декількох ознак пожежі, таких як підвищення температури, дим або полум'я, концентрація чадного або вуглекислого газу.

На сьогодні стан пожежної безпеки в Україні є незадовільним. Інститут державного управління у сфері цивільного захисту проаналізував інформацію про пожежі за звітний період, отриману від територіальних підрозділів ДСНС відповідно до пункту 9 Інструкції про порядок ведення карток обліку пожеж, затвердженої наказом ДСНС від 16 серпня 2017 року № 445 «Про забезпечення обліку пожеж та їх наслідків».

Так, у 2022 році територіальними підрозділами ДСНС в Україні було зареєстровано 80 654 пожежі, що у порівнянні з 2021 роком збільшило кількість пожеж на 1,5%. Зростання кількості пожеж спостерігалось майже на всіх типах

об'єктів, за винятком транспортних засобів (-22,7%) та відкритих територій (-10,1%), що здебільшого стало наслідком бойових дій зі збройними силами РФ (пожежі, пов'язані з вибухами та обстрілами, склали понад 15%).

Кількість загиблих унаслідок пожеж становила 1 639 осіб (у тому числі 36 дітей) і 1 617 постраждалих (у тому числі 123 дитини). Кількість загиблих унаслідок пожеж зменшилася на 11,5%, тоді як кількість поранених зросла на 16,9%. Кількість дітей та підлітків віком до 18 років, які загинули на пожежах, зросла на 2,9%, а кількість дітей та підлітків віком до 18 років, які отримали травми на пожежах, зросла на 36,7% [44].

Матеріальні збитки від пожеж склали 99 049 733 000 грн (з них прямі - 36 029 324 000 грн, непрямі - 63 015 049 000 грн). Фізичні втрати від пожеж зросли в 7,4 рази (прямі - в 11,4 рази, непрямі - в 6,2 рази), кількість знищених кормів - вдвічі (14 924 тони проти 7 575 тони), а кількість загиблих тварин - на 69,1% (3 028 проти 1 791 голови). Кількість знищеного зерна збільшилася в 65,4 рази (49 928 тони проти 764 тони), площа знищених коренеплодів - у 18,9 разів (6 531 га проти 345 га), а кількість зруйнованих та пошкоджених будівель (споруд) - на 54,3% (35 591 будинок проти 23 061 будинку). Водночас кількість загиблої птиці зменшилася на 33,7% (7 141 проти 10 773) [44].

Так, підрозділами територіальних органів ДСНС упродовж 10 місяців 2023 року в Україні зареєстровано 61 393 пожежі. Порівняно з аналогічним періодом 2022 року кількість пожеж зменшилася на 15,1 %, що відбулося, насамперед, за рахунок зменшення кількості пожеж у будинках та спорудах житлового сектору (-22,2 %) та відкритих територіях (-10,7 %), питома вага яких становить 34,6 % й 53,3 % відповідно від їх загальної кількості. Унаслідок пожеж загинуло 1 100 людей, у тому числі 31 дитина; 1 253 людини отримали травми, у тому числі 118 дітей.

Кількість загиблих унаслідок пожеж зменшилася на 6,1 %; кількість травмованих на пожежах зменшилася на 1,7 %. Кількість дітей і підлітків до 18 років, які загинули внаслідок пожеж, збільшилася на 24,0 %; кількість дітей і підлітків до 18 років, травмованих на пожежах, збільшилася на 34,1 %.

Матеріальні втрати від пожеж склали 75 млрд 310 млн 440 тис. грн (із них прямі збитки становлять 20 млрд 957 млн 823 тис. грн; побічні – 54 млрд 352 млн 617 тис. грн). Матеріальні втрати від пожеж збільшилися на 3,0 % (прямі збитки зменшилися на 25,3 %; побічні збитки збільшилися на 20,6 %); кількість загиблих свійських тварин зменшилася на 74,0 % (760 гол. проти 2 920 гол.); кількість знищеного зерна зменшилася на 72,4 % (13 553 тонни проти 49 019 тонн); кількість знищених кормів зменшилася на 56,8 % (6 086 тонн проти 14 082 тонн); кількість знищеного хліба на корені та у валках зменшилася на 53,7 % (4 284 га проти 9 250 га); кількість знищених і пошкоджених будинків (споруд) зменшилася на 22,3 % (24 105 од. проти 31 026 од.); кількість знищених і пошкоджених транспортних засобів (техніки) зменшилася на 21,5 % (4 769 од. проти 6 079 од.); проте кількість загиблих свійських птахів збільшилася на 28,2 % (8 170 од. проти 6 375 од.).

Щодня в Україні, в середньому, виникало 202 пожежі, матеріальні втрати від яких складали 247 млн 732 тис. гривень. Кожного дня внаслідок пожеж гинули 3 людей і 4 людей отримували травми, вогнем знищувались або пошкоджувались 79 будівель (споруд) і 15 одиниць техніки. Прямі збитки від однієї пожежі становили 341 тис. гривень.

У 2022 році в середньому щодня в Україні виникала 221 пожежа, матеріальні збитки від яких становили 272,446 млн грн. Щодня на пожежах гинуло п'ятеро людей і четверо отримували травми, вогнем знищувалося або пошкоджувалося 98 будівель (споруд) та 18 об'єктів; прямий збиток від однієї пожежі становив 450 000 грн; прямий збиток від однієї пожежі становив 1,5 млн грн. [44].

Порівнюючи пожежну статистику за 2021 рік, у 2021 році підрозділами територіальних органів ДСНС України зареєстровано 79 457 пожеж; порівняно з 2020 роком кількість пожеж зменшилася на 21,5%, переважно за рахунок зменшення кількості пожеж на відкритих територіях (-32,2%), на які припадає становила 52,5% від загальної кількості пожеж [43].

Внаслідок пожеж загинуло 1 853 особи (з них 35 дітей) та 1 383 особи (з них 90 дітей) отримали травми. Кількість загиблих унаслідок пожеж зросла на 7,2%,

тоді як кількість травмованих зменшилася на 4,8%. Кількість дітей та підлітків віком до 18 років, які загинули на пожежах, зменшилася на 23,9%, а кількість дітей та підлітків віком до 18 років, які отримали травми на пожежах, зменшилася на 15,9% [45].

Матеріальні збитки від пожеж склали 13 036 055 млн грн (з них прямі - 3 018 019 млн грн, непрямі - 10 018 034,8 млн грн). Фізичні втрати від пожеж зросли на 6,0% (прямі - на 20,9%, непрямі - на 2,1%), кількість загиблої худоби зменшилася на 79,7% (1 791 проти 8 834), кількість знищеного зерна зменшилася на 7,3%. знищено на 7,3%), кількість знищеного зерна - на 64,1% (764 тони проти 2 126 тони), кількість знищених посівів хліба на вкорінених та оброблюваних землях - на 18,0% (345 га проти 421 га), кількість знищених та пошкоджених будівель (споруд) - на 17,7% (23 061 проти 2 834). Кількість загиблої птиці зменшилася на 10,2% (10 773 проти 11 993). Кількість знищених та пошкоджених транспортних засобів (техніки) також зменшилася на 5,1% (4 719 проти 4 972) [45].

У 2021 році в середньому щодня в Україні виникало 217 пожеж, матеріальні збитки від яких становили 36,062 млн грн. Щодня на пожежах гинуло п'ятеро людей і троє отримували травми, вогнем знищувалося або пошкоджувалося 63 будівлі (споруди) та 13 об'єктів, прямі збитки від однієї пожежі становили 40 тис. грн, а прямі збитки від однієї пожежі - 5 тис. грн.

Статистика за 2020 рік свідчить про наступне: у 2020 році в Україні зареєстровано 101 279 пожеж; у порівнянні з 2019 роком кількість пожеж зросла на 5,6%, в основному за рахунок збільшення кількості пожеж на відкритих територіях (+12,5%), які склали 60,7% від усіх пожеж становили 60,7% від загальної кількості пожеж [46].

Внаслідок пожеж загинуло 1 728 осіб (з них 46 дітей) та 1 452 особи отримали травми (з них 107 дітей). Кількість загиблих унаслідок пожеж зменшилася на 9,5%, а кількість травмованих - на 4,7%. Кількість дітей та підлітків віком до 18 років, які загинули на пожежах, зменшилася на 20,7%, а кількість дітей та підлітків віком до 18 років, які отримали травми на пожежах, також зменшилася на 20,7% [46].

Матеріальні збитки від пожеж склали 12 066,094 млн грн (з них прямі - 2 031,098,2 млн грн, непрямі - 9 074,092 млн грн). Фізичні втрати від пожеж зросли на 18,6% (прямі - на 18,3%, непрямі - на 18,7%), кількість загиблої худоби збільшилася в 4,6 рази (8 834 проти 1 913), а кількість знищених або пошкоджених будівель (споруд) зросла на 8,1% (28 029 проти 25 921 будівлі). Кількість знищених або пошкоджених транспортних засобів (техніки) також зросла на 1,7% (4 972 проти 4 887), кількість знищених кормів зменшилася на 47,7% (6 584 проти 12 592 тонн), кількість знищеного хліба на корені та в качанах зменшилася на 42,0% (421 проти 726 га), кількість знищеного зерна на 19,7% (2 126 тонн проти 2 648 тонн). У 2020 році в середньому за добу в Україні виникало 277 пожеж, матеріальні збитки від яких становили 34,045 млн грн. Щодня на пожежах гинуло або травмувалося чотири людини, вогнем знищувалося або пошкоджувалося 77 будівель та 14 споруд, прямі збитки від однієї пожежі становили 26 000 грн [46].

Таким чином, проаналізувавши статистику з 2019 по 2022 рік, можна зробити висновок, що загалом ситуація з кожним роком суттєво не покращується: збільшується кількість пожеж, людських та матеріальних втрат, травмованих та знищених будівель і обладнання, а також різко зростають прямі збитки від однієї пожежі, які у 2022 році сягнули 450 000 грн. Як бачимо, найвищий показник зафіксовано у 2022 році. Це, безсумнівно, пов'язано з російським вторгненням в Україну. Це призвело до збільшення кількості пожеж та людських і матеріальних втрат через безперервні ракетні обстріли. Були повністю зруйновані будинки, торгові центри, школи, дитячі садки та лікарні, випалені поля, збільшилася кількість загиблої худоби.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

3.1 Основні напрямки покращення пожежної безпеки на місцевому рівні

Пожежна безпека спрямована на усунення джерела вогню (пожежі) та потенційної можливості поширення вогню в приміщенні, а також на досягнення належного стану приміщень. Пожежна безпека є пріоритетом для всіх підприємств, організацій, установ, офісів та приватних будинків. Більш глобальним питанням є забезпечення безпеки мешканців певної території.

В Україні питання пожежної безпеки набуває все більшої актуальності. У сучасних умовах вони взаємопов'язані та залежать від питань економічної, соціальної, технологічної та екологічної безпеки. Пожежонебезпечна ситуація в Україні змушує відповідальні органи влади та організації посилено працювати над попередженням, запобіганням та контролем загрози виникнення пожеж. З метою зменшення тяжкості наслідків пожеж необхідно посилити спільні зусилля органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств і, головне, громадян, забезпечити вдосконалення правових, організаційних, економічних, соціальних та науково-технічних заходів. У цьому контексті особливого значення набуває питання пошуку шляхів удосконалення механізмів, що регулюють процес забезпечення пожежної безпеки.

Система забезпечення пожежної безпеки в Україні складається із соціальних, організаційних, науково-технічних і правових заходів, а також сил та засобів пожежогасіння, спрямованих на запобігання виникненню та ліквідацію пожеж. Загалом система державного регулювання процесу забезпечення пожежної безпеки в Україні має такі складові: система органів управління, організаційна структура системи органів управління та сукупність правових норм, що регулюють процес її функціонування та розвитку. Тому подальші дослідження у сфері забезпечення пожежної безпеки мають бути спрямовані на аналіз

ефективності, формулювання пропозицій щодо обґрунтування напрямів удосконалення цих механізмів, усунення дублювання функцій органів виконавчої влади та вдосконалення нормативно-правової бази у цій сфері [12, с. 82-85].

До переліку основних напрямів удосконалення механізмів державного регулювання процесу забезпечення пожежної безпеки в Україні можна віднести такі:

- Удосконалення державного регулювання питань пожежної безпеки. Розробка сучасної нормативно-правової та технічної бази, що дозволяє підтримувати прийнятний рівень пожежної безпеки;
- безпосередню організацію та здійснення заходів з контролю (нагляду) за додержанням вимог пожежної безпеки та припинення виявлених порушень у встановленому законодавством порядку;
- проведення єдиної технічної політики з питань гармонізації норм і правил у сфері пожежної безпеки.

Пріоритетами діяльності органів нагляду у сфері пожежної безпеки має стати впровадження нових форм і методів, спрямованих на зменшення адміністративного навантаження на суб'єктів господарювання з одночасним забезпеченням належного захисту людей, майна, суспільства і держави від пожеж та надзвичайних ситуацій.

В умовах інтеграції України до Європейського Союзу завданнями національної нормативно-правової бази у сфері пожежної безпеки є забезпечення можливості створення та використання засобів виявлення та гасіння пожеж відповідно до міжнародних вимог, а також нагальне вирішення таких питань, як якість та експлуатація мобільної пожежно-рятувальної техніки на висоті.

Особливого значення набуває питання стандартизації та сертифікації, яке розглядається урядами та компаніями як ключовий фактор отримання доступу до світового ринку для розповсюдження нових продуктів і технологій. Для успішного вирішення завдань, пов'язаних з розробкою міждержавних стандартів у сфері пожежної безпеки, необхідно підготувати сучасну програму розробки міждержавних стандартів. Проблема сертифікації продукції у сфері пожежної

безпеки може бути вирішена шляхом більш активної співпраці між національними та міжнародними органами та організаціями, завданням яких є забезпечення пожежної безпеки. Водночас необхідно посилити контроль за діяльністю національних акредитованих органів з сертифікації та випробувальних лабораторій.

У зв'язку зі збільшенням кількості традиційних та нових форм і видів загроз пожежній безпеці в Україні актуальним залишається питання підготовки кадрів для забезпечення пожежної безпеки в закладах освіти. Сучасні університети повинні забезпечувати рівень підготовки випускників, який відповідає державним освітнім стандартам. Сучасний розвиток науки і техніки вимагає розробки відповідних методів викладання та впровадження нових ефективних методів підготовки фахівців, здатних ефективно виконувати покладені на них завдання.

Важливим аспектом пожежної безпеки залишається пожежне страхування. Згідно зі статистичними даними, за останні чотири роки в Україні сталося 329 736 пожеж, що в середньому становить понад 80 000 на рік. Внаслідок цих пожеж загинуло близько 7 000 людей. Тільки прямі збитки від пожеж оцінюються в мільярди гривень. На збільшення кількості пожеж, наприклад, у 2022 році, вплинуло російське вторгнення в Україну та безперервні ракетні обстріли.

Попри тривожну статистику, рівень страхування від пожеж у нашій країні не є високим через низку об'єктивних та суб'єктивних причин. Наприклад, важко оцінити конкретну кількість випадків страхування від вогню, оскільки частіше пропонуються комплексні програми страхування. Крім того, у разі настання страхового випадку у виплаті може бути відмовлено через невизнання страховиком права власності. Крім того, обов'язкове протипожежне страхування може сприйматися бізнесом та громадянами не інакше як "додатковий податок". Крім того, страховики неохоче заробляють на такому «високоризиковому» виді страхування, як страхування від пожеж.

Одним з ефективних способів підвищення рівня пожежної безпеки є створення саморегульованих організацій. Потреба у створенні саморегульованих організацій у сфері пожежної безпеки зумовлена двома факторами. По-перше,

існує потреба у підвищенні якості послуг, що надаються на цьому ринку, для забезпечення належного протипожежного захисту громадян України та об'єктів економіки. По-друге, передача частини функцій державного ліцензування приватному сектору - це можливість знизити рівень управлінського контролю, підвищити ефективність виконання функцій, які залишаються за державними органами, та уникнути дублювання функцій різними органами влади. В основному це стосується процедур ліцензування.

Створення системи саморегульованих організацій дозволить у майбутньому замінити державні ліцензійні функції у сфері протипожежної діяльності механізмом саморегулювання.

Саморегульовані організації повинні нести відповідальність за дії своїх членів. Якщо компанія займається непрофесійною діяльністю, саморегульована організація нестиме відповідальність перед державою та суб'єктом господарювання, у тому числі й значну.

Створення саморегульованих організацій у сфері пожежної безпеки підвищує рівень протипожежного захисту суб'єктів господарювання, значно спрощує заходи контролю для членів саморегульованих організацій та сприяє запобіганню корупції з боку державного пожежного нагляду.

Водночас, для того, щоб розпочати модернізацію таких механізмів регулювання у сфері пожежної безпеки необхідно:

- усунути зайві адміністративні бар'єри, сформувавши платформу, необхідну для послідовного та якісного переходу господарської діяльності у сфері пожежної безпеки від ліцензування до саморегулювання;
- визначити вимоги до неприбуткової організації, що об'єднує суб'єктів господарювання та фахівців у сфері пожежної безпеки, для визнання її саморегульованою організацією;
- передбачити більш ефективні механізми управління ринком послуг у сфері пожежної безпеки шляхом передачі частини його функцій саморегульованим організаціям;
- посилити відповідальність операторів та фахівців у сфері пожежної

безпеки перед споживачами. Без прийняття відповідних законопроектів перехід до саморегулювання сфери пожежної безпеки буде неможливим.

Для вирішення поточних проблем регулювання пожежної безпеки в країні державні органи, які мають виконувати це завдання, мають бути модернізовані та побудовані за принципом дворівневої системи реагування. Національний рівень представлений центральними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, а регіональний рівень - органами місцевого самоврядування та регіональними органами місцевого самоврядування. Такий підхід відповідає досвіду більшості розвинених країн, зокрема США, Німеччини, Франції та Японії, де проблема боротьби з новими видами небезпек вирішувалася шляхом розширення функцій пожежної служби.

Тому до можливих напрямів удосконалення механізмів регулювання процесу забезпечення пожежної безпеки в Україні можна віднести наступні:

- розширення сфер державно-приватного співробітництва та передача окремих функцій від державного регулятора до приватного сектору;
- Створення та розширення саморегульованих організацій у сфері пожежної безпеки;
- впровадження європейських та міжнародних стандартів та підвищення рівня нагляду за стандартизацією та сертифікацією продукції;
- управління та нагляд за навчальним процесом у навчальних закладах, які готують персонал у сфері забезпечення пожежної безпеки; організація практичної підготовки за сучасними програмами;
- сприяти розширенню страхування від пожеж, яке забезпечує компенсацію постраждалим, та налагодити співпрацю між пожежними регуляторами та окремими страховими компаніями;
- розробити перелік стратегічних керівних принципів пожежної безпеки в Україні.

3.2. Впровадження автоматичних систем пожежогасіння в приміщеннях установ та організацій у Вінницькій області

На сьогодні запорукою забезпечення пожежної безпеки є витрачання державою та суспільством фінансових і матеріальних ресурсів на прийнятному рівні, що вимагає згоди громадян та держави при впровадженні систем та засобів протипожежного захисту в будівлях, спорудах, установах та організаціях, у тому числі в житловому секторі.

Доведено, що пожежна безпека на підприємствах базується на принципі ефективного функціонування систем протипожежного захисту та раннього виявлення пожеж завдяки використанню сучасних систем пожежної сигналізації. Тому промислові підприємства повинні бути забезпечені протипожежним водопостачанням у вигляді внутрішніх гідрантів, пожежних кранів та протипожежних резервуарів. Однак сьогодні сучасним рішенням для запобігання пожежам, контролю спалахів, гасіння пожеж та захисту людей і майна від вогню є встановлення автоматичних систем пожежогасіння.

Автоматичні системи пожежогасіння є найефективнішим засобом запобігання пожежам та мінімізації їх наслідків. Існує кілька видів систем пожежогасіння, залежно від вогнегасної речовини та принципу дії.

Згідно з ДСТУ, система пожежогасіння або установка пожежогасіння - це сукупність стаціонарних технічних засобів для гасіння пожежі шляхом подавання вогнегасної речовини.

Як правило, система пожежогасіння - це комплексний об'єкт, що складається з декількох компонентів, таких як механізм виявлення пожежі, система оповіщення та система подачі вогнегасної речовини. Такі системи працюють за визначеною програмою, і чим складніша система, тим більш автоматизованим стає процес. Зазвичай датчики визначають місце загоряння (реагуючи на зміну температури, дим, інфрачервоне випромінювання тощо), спрацьовує звукова та світлова сигналізація, активується система димовидалення та подається вогнегасна речовина. Одночасно надсилається сигнал до

диспетчерської служби. Автоматичні системи пожежогасіння також можуть мати такі функції, як зупинка ліфтів і розблокування аварійних виходів.

Часто системи автоматичного пожежогасіння розробляються для конкретних підприємств за індивідуальними проектами. При цьому враховується багато факторів, таких як специфічні умови праці, масштаби виробництва, кількість працівників і вимоги замовника. Також дуже важливим є правильний монтаж і налаштування такого обладнання.

Порядок і необхідність встановлення автоматичних систем пожежогасіння (газового, водяного та порошкового) визначено нормативними документами Державних будівельних норм (ДБН).

Автоматичні системи пожежогасіння повинні встановлюватися в серверних, архівах та інших приміщеннях для зберігання і обробки інформації, закритих автостоянках (наземних і підземних), складах, торгових приміщеннях, ремонтних майстернях та інших об'єктах виробничого і невиробничого призначення.

Конструктивно система автоматичного пожежогасіння складається з резервуара або іншого джерела, заповненого необхідною кількістю вогнегасної речовини, апаратури управління і контролю, системи трубопроводів і розпилювачів. Кількість розпилювачів, довжина і переріз трубопроводу, а також необхідна кількість вогнегасної речовини визначаються шляхом поглиблених розрахунків.

Автоматичні системи пожежогасіння в основному поділяються відповідно до використовуваної вогнегасної речовини:

- газове пожежогасіння (CO₂, аргон, азот, холодоагенти);
- водяні (вода); Пінне та водогінне гасіння (вода з піноутворювачем);
- порошкове гасіння (порошок зі спеціальним хімічним складом);
- аерозольні системи пожежогасіння (схожі на порошкові, але з набагато меншими частинками);
- системи тонко розпилювального пожежогасіння (дрібнодисперсне розпилення води).

Слід зазначити, що ступінь негативного впливу на матеріальні цінності зростає приблизно в такому ж порядку при активації автоматизованих систем пожежогасіння.

Наприклад, найдешевшими системами пожежогасіння є порошкові та аерозольні. Однак порошки, розпорошені в приміщенні, є хімічно активними і можуть призвести до корозії металів та руйнування різноманітних пластиків, гуми і паперу. Порошкові системи використовуються для контролю зон займання різних типів і класів пожеж, включаючи електрообладнання та нафтопродукти. Ці системи подають на вогнище пожежі дрібнодисперсний порошок вогнегасник. Якщо порошок потрапляє на шкіру або в дихальні шляхи, він надзвичайно шкідливий. Це обмежує застосування цих систем і висуває підвищені вимоги до їхньої надійності та запобігання збоям у роботі.

Перевагою цих систем є те, що вони є автономними і тому прості в установці. Цей тип автоматичних систем пожежогасіння широко використовується на промислових об'єктах і складах завдяки своїй низькій вартості. Розпилені аерозолі значно зменшують видимість і ускладнюють евакуацію в разі пожежі. Наприклад, їх рекомендують використовувати на нежилых або малообслуговуваних об'єктах, де встановлено енергетичне обладнання (підстанції, трансформаторні підстанції і т.д.). Також їх можна використовувати на складах, де потрібне поверхневе пожежогасіння.

Газові системи пожежогасіння мають мінімальний негативний вплив на матеріальні цінності, але є більш дорогими через необхідність постачання вогнегасних речовин і резервуарів для зберігання, а також особливі вимоги, такі як автоматизація, оповіщення, герметизація приміщень, видалення газу і диму та необхідність евакуації людей. Вони використовуються для захисту бібліотек, музеїв, складських приміщень, банків, комп'ютерних центрів, невеликих офісів і серверних кімнат.

Наразі найпоширенішим типом є автоматична система водяного пожежогасіння, яка за ціною знаходиться між газовими та порошковими системами пожежогасіння. Водяні системи пожежогасіння отримали свою назву

від того, що вогнегасною речовиною є або чиста вода, або вода зі спеціальними добавками. Вони використовуються в широкому спектрі застосувань, включаючи торгові центри, бізнес-центри, офісні будівлі, спортивні споруди, готелі, підприємства, гаражі, автостоянки, банки, енергетичні об'єкти, військові об'єкти, об'єкти спеціального призначення, склади, будинки і котеджі. Необхідно враховувати потенціал непрямих збитків у разі пожежі або помилкової тривоги, викликаній водою.

Такі системи є найпоширенішими на ринку. Автоматичні системи пожежогасіння водою можна розділити на дренчерні системи, спринклерні системи і системи з дрібнодисперсним розпиленням водних розчинів (модульні і централізовані), в залежності від типу розпилювача.

Системи пінного пожежогасіння дорожчі, ніж водяні, оскільки потребують додаткового обладнання (наприклад, піногенераторів). Пінними системами пожежогасіння захищають, наприклад, цілі майданчики і об'єкти з виробництва, переробки та зберігання нафтопродуктів, спиртів, хімікатів та інших речовин, матеріалів і виробів, які не можна гасити водою. Пінні системи пожежогасіння використовуються для боротьби з джерелами займання горючих матеріалів і рідин, а аерозольні - для гасіння пожежі в приміщеннях з електронним обладнанням.

Газові системи пожежогасіння застосовуються в приміщеннях з цінним майном (наприклад, бібліотеки, комп'ютерні центри, архіви), де використання пінних або рідких вогнегасних речовин може призвести до значних матеріальних збитків.

Автоматичні системи газового пожежогасіння використовують вуглекислий газ, кладон, азот, аргон, інертний газ і гексафторид сірки як вогнегасні речовини.

Важливо також враховувати обмеження об'єкта пожежогасіння. Обмежень на застосування газових систем пожежогасіння немає. Практично немає таких обмежень для пінних, водопінних, аерозольних і тонкорозпилювальних систем (дрібнодисперсного розпилення води).

Однак для систем водяного пожежогасіння існують суттєві обмеження. На відміну від автоматичних водяних і спринклерних систем, які не потребують евакуації людей, газові, пінні та аерозольні автоматичні системи пожежогасіння потребують евакуації людей. Варто також зазначити, що автоматичні системи пожежогасіння можна розділити на системи запуску і системи гасіння осередків горіння (рис. 3.6).

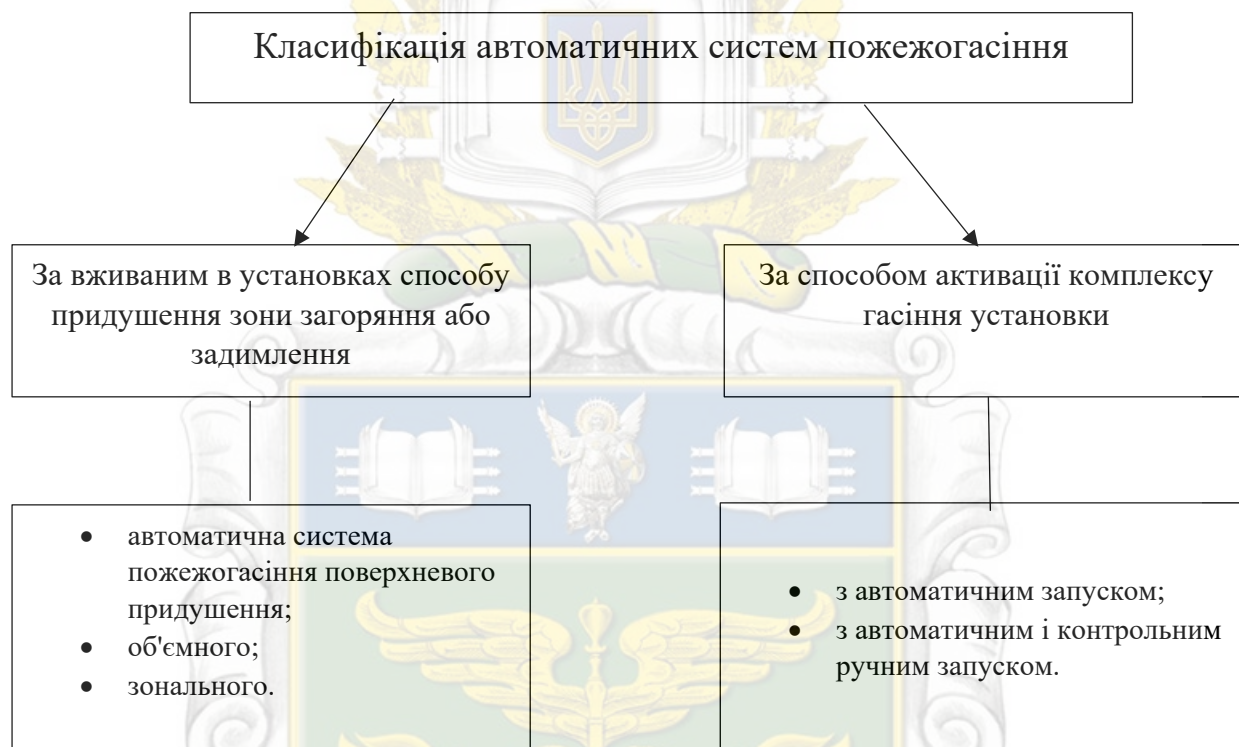

Рисунок 3.6- Класифікація автоматичних систем пожежогасіння

На основі проведених досліджень ми можемо зробити висновок, що дана ситуація пов'язана з тим, що, на відміну від ручних систем пожежогасіння або систем, керованих операторами, автоматичні системи пожежогасіння спрацьовують за допомогою пожежної автоматики на основі об'єктивних даних і забезпечують швидке гасіння пожежі без втручання людини. Тому я вважаю, що всі школи, дитячі садки, університети, лікарні та державні установи повинні бути обладнані такими сучасними та надійними системами пожежогасіння. Модернізація таких систем має бути розглянута на національному рівні.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

На основі розробленої теоретичної бази, практичної частини дослідження та пропозицій щодо тематики досліджень можна зробити наступні висновки

1. Термін "пожежна безпека" можна сформулювати наступним чином. Це встановлення певних правил і норм, що регулюють поведінку людей, роботу та експлуатацію приміщень з метою запобігання або, принаймні, мінімізації ризику виникнення або розвитку пожежі. Вищезазначені правила і норми повинні бути належним чином передбачені законодавством. Наразі, за статистикою Інституту цивільного захисту, ситуація з пожежною безпекою в Україні є незадовільною. Тому реформи у цій сфері необхідно продовжувати.

2. Аналіз сучасного стану пожежної безпеки в Україні свідчить, що причинами низького рівня пожежної безпеки є неналежне оснащення підрозділів пожежної охорони, їх мала кількість, низька чисельність рядового та начальницького складу, високий ступінь зношеності автоматичних систем протипожежного захисту, неспроможність центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування забезпечити належний рівень пожежної безпеки. виявлено, що це пов'язано не лише з прорахунками в організації роботи із забезпечення пожежної безпеки, але й зі зношеністю основних виробничих фондів та відсутністю належних систем пожежної безпеки.

3. Основним напрямком забезпечення пожежної безпеки є усунення умов виникнення пожежі та мінімізація її наслідків. Об'єкти повинні мати системи пожежної безпеки, спрямовані на запобігання впливу на людей та матеріальні цінності небезпечних факторів пожежі, включаючи їхні вторинні наслідки. Забезпечення пожежної безпеки є невід'ємною частиною загальнодержавної діяльності щодо захисту життя і здоров'я людей, національного багатства та навколишнього природного середовища.

4. Доцільним буде встановлення автоматичних систем пожежогасіння. Автоматичні системи пожежогасіння повинні розташовуватися в серверних,

архівах та інших приміщеннях для зберігання і обробки інформації, закритих автостоянках (наземних і підземних), складах, торгових приміщеннях, ремонтних майстернях та інших об'єктах виробничого і невиробничого призначення.

5. Більше уваги слід приділяти навчанню населення з питань пожежної безпеки з метою запобігання виникненню, поширенню та гасінню пожеж. Оскільки більшість пожеж виникають з вини людей, це включає в себе неуважність до вогню, недотримання правил пожежної безпеки та незнання того, що робити у випадку пожежі. Тому слід приділяти більше уваги навчанню населення, починаючи з маленьких дітей, шляхом проведення протипожежних занять у дитячих садках і школах, а також семінарів і тренувань для дітей і дорослих. Керівники установ та організацій повинні приділяти більше уваги навчанню персоналу та більш відповідально ставитися до питань пожежної безпеки.

6. Враховуючи незадовільну пожежну статистику в Україні, слід активізувати спільні зусилля органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств і, головне, громадян для забезпечення вдосконалення правових, організаційних, економічних, соціальних та науково-технічних заходів, що гарантують більш активне використання в процесі забезпечення пожежної безпеки. Це необхідно. Бажано також запровадити на державному рівні програми зі встановлення автоматичних засобів пожежогасіння в школах, дитячих садках, університетах, лікарнях та державних установах.

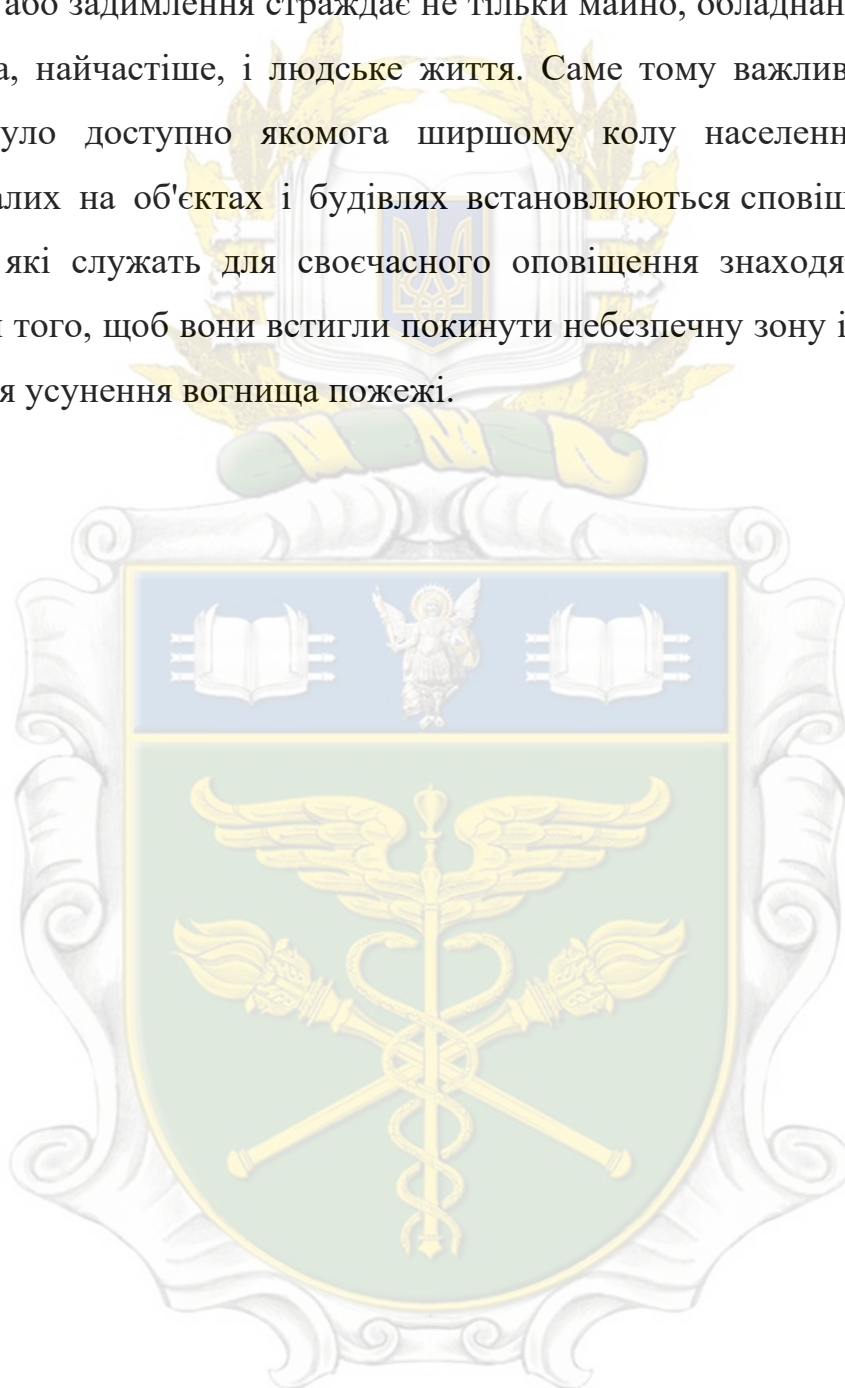
7. До переліку основних напрямів удосконалення механізмів державного регулювання процесу забезпечення протипожежної безпеки в Україні можна віднести:

- удосконалення державного регулювання питань пожежної безпеки. Розробка сучасної нормативно-правової та технічної бази, що дозволяє підтримувати прийнятний рівень пожежної безпеки;

- безпосередню організацію та здійснення заходів з контролю (нагляду) за додержанням вимог пожежної безпеки та припинення виявлених порушень у встановленому законодавством порядку;

- проведення єдиної технічної політики з питань гармонізації норм і правил у сфері пожежної безпеки.

Небезпека пожеж полягає в тому, що в результаті виникнення вогнищ загоряння або задимлення страждає не тільки майно, обладнання та матеріали, а й здоров'я, а, найчастіше, і людське життя. Саме тому важливо, щоб знання про пожежі було доступно якомога ширшому колу населення. Щоб уникнути постраждалих на об'єктах і будівлях встановлюються сповіщувачі - це технічні пристрої, які служать для своєчасного оповіщення знаходяться в приміщенні людей для того, щоб вони встигли покинути небезпечну зону і вжити відповідних заходів для усунення вогнища пожежі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс цивільного захисту України. Документ 5403-VI, чинний, поточна редакція. Редакція від 31.03.2023, підстава - 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>
2. Конституція України. Документ 254к/96-ВР, чинний, поточна редакція. Редакція від 01.01.2020, підстава - 27-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
3. Національний стандарт України. Пожежна безпека. Загальні положення ДСТУ 8828:2019. URL: https://zakon.isu.net.ua/sites/default/files/normdocs/dstu_8828_2019.pdf
4. Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні. Документ 0252-15, чинний, поточна редакція — Редакція від 08.04.2022, підстава - z0358-22 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15#Text>
5. Аналітична довідка про пожежі та їх наслідки в Україні за 12 місяців 2022 року. URL: <https://idundcz.dsns.gov.ua/statistika-pozhezh/analitichnimateriali>
6. Андрієнко М. В., Борисов А. В., Черкасов О. О. Організаційно-правовий механізм державного управління пожежною безпекою об'єкта. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. №3. 123 с. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2019/3.pdf
7. Андрієнко М. В. Особливості визначення поняття «пожежна безпека». *Пожежна безпека: теорія і практика*. 2019. № 16. 13 с.
8. Атаманчук П. С., Мендерецький В. В., Панчук О. П., Чорна О. Г. Безпека життєдіяльності: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2018. 276 с.
9. Бедрій Я. Охорона праці та пожежна безпека: навч. посіб. для студентів ВНЗ та інженерів-практиків. Тернопіль, 2018. 184 с.
10. Бедрій Я. Цивільний захист України. Короткий словник-довідник. Тернопіль, 2020. 212 с.

- 11.Бібік С. І., Григоренко А. Д. Сучасний стан і рівень пожежної безпеки в Україні. Прикладні науково-технічні дослідження : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. Івано-Франківськ, 2021. С. 408–410.
- 12.Борис О. П. Шляхи удосконалення організації діяльності сил цивільного захисту. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 18. С. 82–85. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/18_2019/16.pdf.
- 13.Системи автоматичного пожежогасіння. URL: <https://www.varta-bezpeka.com.ua/systemy-avtomatychnogo-pozhezhogasinnya/>
- 14.Васильєв І. О., Тищенко В. О., Пруський А. В., Власенко Є. А. Охорона праці: питання управління та організації проведення профілактичної роботи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 1. С. 73–78. URL:http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2022/13.pdf
- 15.Васильєв І. О., Тищенко В. О., Пруський А. В., Єременко С. А. Управління пожежними та техногенними ризиками. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 5. 158 с. URL:http://www.investplan.com.ua/pdf/5_2019/22.pdf
- 16.Гамалюк Б. М., Говорун С. В. Державне управління у сфері забезпечення пожежної безпеки: особливості розслідування справ по пожежах, що спричинені порушенням вимог пожежної безпеки суб'єктами господарювання передбачених ст. 270 кримінального кодексу України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 5. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/5_2019/26.pdf
- 17.Гандзюк М. П., Желібо Є. П., Халімовський М. О. Основи охорони праці : підручник. Вид. 5-те, Київ. 2018. 384 с.
- 18.Головне управління ДСНС у Вінницькій області. URL: <https://vn.dsns.gov.ua/uk>
- 19.Горбаченко Ю. М. Основи державного управління у сфері пожежної безпеки : навч. - метод, посіб./ Ю. М. Горбаченко, Г. С. Грибенюк, А. М., Капля та ін.. Черкаси: АПБ ім. Героїв Чорнобиля, 2018. С. 56-58.

20. Доманський В. А. Державне управління пожежною безпекою України (організаційно-правовий аналіз за матеріалами діяльності Державного департаменту пожежної безпеки). Київ. 2018. 210 с.
21. Запорожець О. І. Цивільний захист: навч. посіб. Київ. 2021. 264с.
22. Запорожець О. І., Заплатинський В. М., Халмурадов Б. Д., Применко В. І., Михайлюк В. О., Коніцула Т. Я. Безпека життєдіяльності : підручник 2-ге вид. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 234 с.
URL:http://10.0.2.150/docs/CUL/Bezpeka_gyttdiyalnosti_Zaporogets_2016.pdf
23. Збрицька Д. І. Формування та реалізація стратегії забезпечення протипожежної безпеки на місцевому рівні. *Актуальні проблеми ефективного соціально-економічного розвитку України: пошук молодих* : зб. матеріалів доп. учасн. XII Всеукр. студ. наук.-практ. конф. Вінниця. 2023. С. 253-259
24. Збрицька Д. І. Удосконалення стратегії забезпечення протипожежної безпеки на місцевому рівні. *Менеджмент XXI століття: сучасні моделі, стратегії, технології*: зб. матеріалів доп. учасн. X Всеукр. студ. наук.-практ. конф. Вінниця. 2023. С. 149-154
25. Івах Р. М., Бедрій Я. І., Білінський Б. О., Козяр М. М. Основи охорони праці : навч. посіб. Вид. 4-те, перероб. і допов. Київ : Кондор, 2018. 464 с.
26. Ільченко Н. М., Хроменков Д. Г., Гулик Ю. Б., Кравченко Р. І. Аналізування вимог до знаків пожежної безпеки та евакуації. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2019. № 5. С. 9–16.
27. Класифікація автоматичних систем пожежогасіння. URL: <https://www.perun.ua/klasyfikatsiya-avtomatychnyh-system-pozhezhogasinnya/>
28. Кравців С. Я., Соболев О. М., Коссе А. Г. Ризикоорієнтований підхід у державному регулюванні у сфері техногенної та пожежної безпеки / С.Я. Кравців, О. М. Соболев, А. Г. Коссе / Вісник НУЦЗУ. Сер.: Державне управління. 2018. С. 336—341.
29. Ліпинський В. В. Правове забезпечення пожежної безпеки в Україні: монографія. Київ: Дакор, 2019. 184 с.

- 30.Ліпінський В. В. Правове забезпечення пожежної безпеки в Україні: навч. посіб. Київ: Центр уч. літ., 2019. URL:http://10.0.2.150/docs/CUL/Pravove_zabezp_pozhezh_Lipinski.pdf.
- 31.Мельниченко О. Пожежна безпека як об'єкт державного управління: монографія. 2019. № 3. С. 171-181.
- 32.Назаренко В. Ю. Організаційно-правовий механізм державного управління пожежною безпекою в Україні. 2018. № 3. С. 245—253.
- 33.Охорона праці і протипожежна безпека. Протипожежна безпека у питаннях і відповідях. URL: <https://oppb.com.ua/articles/pozhezhna-bezpeka-na-pidpryyemstvi-u-pytanniah-i-vidpovidyah>
- 34.Основи протипожежної безпеки. URL:<https://sites.google.com/view/mamchurnatalia/%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B8/%D0%BE%D1%81%D0%BD%>
- 35.Парпан Т. В. Сучасний стан правового регулювання пожежної безпеки в Україні. Київ. 2019. С. 225-229.
- 36.Установки автоматичного пожежогасіння та їх різновиди. URL: <https://euroservis.com.ua/ua/ustanovki-avtomaticheskogo-pozharotusheniya-i-ikh-raznovidnosti/>
- 37.Пономаренко Г. Пожежна безпека як елемент внутрішньої безпеки держави: поняття та система засобів забезпечення. *Вісник КНУ імені Тараса Шевченка*. 2019. № 74-76. С. 47-50.
- 38.Ромін А. Методологічні засади державного управління сферою захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій / А. Ромін, Р. Приходько / Публічне управління: теорія та практика: зб. наук. пр.- Х. : Вид-во Асоціації докторів наук з держ. Упр., 2019. №4. С. 41-47.
- 39.Рятувальники розповіли про численні порушення пожежної безпеки в Україні: URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2018/04/20/7178254/>
- 40.Савченко О. В., Зенкін А. С., Козелло Н. Л., Сізіков О. О., Ніжник В. В., Балло Я. В. Удосконалення протипожежного захисту об'єктів обґрунтуванням загальних положень системи управління пожежною безпекою. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2019. № 6. С. 18–25.

- 41.Саміло А. В., Яковчук Р. С. Правові основи цивільного захисту України. навч. посіб. Львів, 2020. 174 с.
- 42.Сидорчук О. В., Ратушний Р. Т., Гада О. Б. Пожежна безпека як елемент національної безпеки держави. *Вісн. Львів держ. ун-ту безпеки життєдіяльності*. 2018. № 9. С. 142 - 144.
- 43.Смірнов Д. О. Протипожежний захист населення. *Безпека життєдіяльності*. 2018. № 7. С. 15–16.
- 44.Статистика пожеж: Український науково-дослідний інститут цивільного захисту. Аналіз пожеж що сталися в Україні за 2022 рік. URL: <https://idundcz.dsns.gov.ua/statistika-pozhezh/analitichni-materiali>
- 45.Статистика пожеж: Український науково-дослідний інститут цивільного захисту. Аналіз пожеж що сталися в Україні за 2021 рік. URL:<https://idundcz.dsns.gov.ua/statistika-pozhezh/analitichni-materiali>
- 46.Статистика пожеж: Український науково-дослідний інститут цивільного захисту. Аналіз пожеж що сталися в Україні за 2020 рік. URL:<https://idundcz.dsns.gov.ua/statistika-pozhezh/analitichni-materiali>
- 47.Трошина С. Попередження пожеж від необережного користування електроприладами та дії у разі виникнення пожежі. *Безпека життєдіяльності*. 2019. № 10. С. 20–21.
- 48.Труш О. О. Структурно-функціональне забезпечення територіального управління запобіганням та ліквідацією надзвичайних ситуацій. Харків. 2019. 13 с.
49. Удод М. В. Адміністративно-правове регулювання забезпечення пожежної безпеки в Україні. Ірпінь. 2018. 219 с.
- 50.Чьочь В. В., Борисов А. В., Мукшинова Т. О., Несенюк О. О. Аналіз стану патентування в сфері пожежної безпеки в Україні. *Наук. вісник Українського науково-досл. Інстит. пожежної безпеки*. 2018. С. 109-115.